



Tyrvään kunnan hyvinvointikatsaus 2019

Tiivistelmä





Tyrnävän kunnan hyvinvoinnin edistämisen pääteemoiksi on laajassa hyvinvointikertomuksessa (2017-2021) valittu:

- osallisuuden lisääminen
- osaamisen ja kulttuurin edistäminen
- elinvoiman lisääminen
- elinympäristön kehittäminen hyvinvointia tukevaksi
- paikallisen identiteetin ja demokratian vahvistaminen
- kunnan strategian päivitys, hyvinvointinäkökulma keskeisessä roolissa
- perhekeskus toiminnan käynnistäminen
- valmistautuminen sote- ja maakuntauudistukseen
- viestinnän tehostaminen- hyte-näkökulma mukaan kunnan viestintään



Hyvinvointityö käytännössä



Hyvinvointia osallisuudella

- Vertaisohjaajakoulutus järjestettiin 4.6.2019
 - Kouluttajana toimi Pohjois-Pohjanmaan liikunta ja urheilu ry.
 - Koulutukseen osallistui viisi aktiivista kyläyhdistyksen jäsentä sekä 3 kunnan työntekijää.
 - Vertaisohjaajien tavoitteena on saada toimintaan mukaan henkilöt, jotka ovat vielä elämässään aktiivisia, mutta eivät ole löytäneet sopivaa palvelun tarjoajaa/paikkaa/yhteisöä toiminnan aloittamiseen.
 - Kulttuurielämykset osana vertaisohjaajien toimintaa
 - Toimintaa jatketaan



Hyvinvointia osallisuudella

- Juurilla –hanke (2018 – 2019)
 - tavoite on ollut osallistaa kuntalaisia keskusteluun omasta hyvinvoinnista ja elinvoimasta.
 - Hanke on mahdollistanut uuden tyyppisen yhteisöllisyyden ja vuoropuhelun rakentumisen eri toimijoiden välillä.
 - Hanke on koostanut eri tapahtumista saadun kuntalaispalautteen ja kohdentanut sen eri osastoille. (Hyvinvointiin liittyvästä palautteesta on oma listansa).
 - Kirjastoon on hankittu tablettitietokoneita ja senioreille on järjestetty verkkopalvelu- ja tablettiopastusta.
 - Kuntalaisten kuuleminen eri tapahtumissa ja eri yhdistysten (Nuva, Eläkeliitto, vanhus- ja vammaisneuvosto) kokoontumisissa on koettu hyväksi tavaksi saada ihmisiltä arvokasta tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi.
 - Kansalaiskeskustelut



Hyvinvointia osallisuudella

- Tyrnävä mukana Digituki-pilotissa, jonka tavoitteena on kehittää kuntalaisten digitukea Pohjois-Pohjanmaan kunnissa.
 - Valtionvarainministeriön digituen mallin mukaista toimintaa.
 - Pohjois-Pohjanmaan digitukiverkoston toimijoita ovat kuntien ja valtion viranomaiset, järjestöt ja vapaaehtoiset toimijat ja oppilaitokset sekä yritykset, kuten pankit tai kaupat.
 - Digituen tarjoaminen on yksi osa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimusta.
- Tyrnävä mukana myös psoriasisliiton koordinoimassa Vertaistervarit -hankkeessa (2020 - 2022), mikäli STEA hyväksyy hankehakemuksen.
 - Hankkeen tarkoituksena on mahdollistaa vertaistuki henkilöille, joilla on tuen tarve elintapamuutoksen tekemiseen tai ylläpitämiseen. Hankkeen pääteemoina ovat liikunta, ravitsemus, päihteet ja uni.
 - Hanke toteutetaan Pohjois-Pohjanmaalla yhteistyössä vapaaehtoistoiminnan verkostojen, järjestöjen, yhdistysten ja pilottikuntien kanssa.



Hyvinvointia osallisuudella

Vieretysten -hanke

- Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin lasten, nuorten ja lapsiperheiden tukihenkilötoiminta
- Perhekummit toimivat ensimmäistä lastaan odottavien ja alle kouluikäisten lasten perheiden tukihenkilönä
- Vapaaehtoisten koulutukset alkavat syksyllä 2019
- Perheillä mahdollisuus hakea vapaaehtoista tukihenkilöä
- Vapaaehtoisille mielekästä vapaaehtoistyötä perheiden parissa
- Kaveritoiminnassa tarjotaan 7-17 vuotiaille lapsille ja nuorille aikuinen ystävä, jonka kanssa viettää vapaa-aikaa mielekkään tekemisen parissa
- Ystäväksi maahanmuuttajaäidille toiminnassa etsitään maahanmuuttajaäidille suomea puhuva nainen ystäväksi

Hyvinvointia koulutuksella - varhaiskasvatuspalvelut



- Lasten, nuorten ja perheiden moniammatillinen tukeminen
 - Moninaisilla varhaiskasvatuspalveluilla on tuettu lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista.
 - Moniammatillista yhteistyötä on tehty eri toimijoiden kanssa lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi (neuvola, terapeutit, sosiaali- ja terveystyö, kulttuuritoimi, koulut, seurakunta).
- Laadukas ja monimuotoinen varhaiskasvatus
 - Tyrnävällä lapsille on tarjottu varhaiskasvatusta päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa perheiden tarpeiden mukaisessa laajuudessa.
 - Subjekttiivinen varhaiskasvatus on toteutunut.





Hyvinvointia koulutuksella - alakoulut

- Positiivisen pedagogiikan toimintamalli (esim. Huomaa hyvä)
- Kiva-koulu toiminta kiusaamistapausten käsittelyssä, kiva-tunnit
- Koti-koulu -yhteistyö, vanhempainvartit, kehityskeskustelut 2., 4. ja 6. luokkien oppilaiden ja huoltajien kanssa, kevätpicnicit
- Kerhotoiminta: kokkikerho, liikuntakerho, ilmaisutaitokerho, teknologiakerho, puuhakerho 0-2lk, musiikkikerho/koulun kuoro
- Oppilaskuntatoiminta: toiminta/teemapäivät
- Välituntiliikunnan tukeminen, välinelainauskioskit, liikuntapäivät (esim. Rynkeby-kävely, talviliikuntapäivä)
- Ruokailutottumusten ja -tapojen harjoittelu, erityisesti esi- ja alkuopetuksessa
- Vierailijat: poliisi, palokunta, ammattien esittely (oppilaiden vanhemmat)
- Oppilaskunnan järjestämiä asioita kuten jalkapalloturnaus, luistelutapahtuma, lählyturnaus, koulun omat hiihto- ja yleisurheilukisat
- Talent -tapahtuma, jossa kaikki pääsevät näyttämään taitojaan



Hyvinvointia koulutuksella- yläkoulu

- KiVa -tunnit 7. luokkalaisille, joissa keskitytty mm. ryhmäytymiseen, kiusaamisen taustoihin, tunnistamiseen ja puuttumiseen, seksuaalinen häirintä.
- Koti-Koulu yhteistyö: lapset puheeksi keskustelut, vanhempain vartit, 9. luokkien kehityskeskustelut
- Tiivis yhteistyö Kotikoulu -foorumin kanssa ja foorumin tapahtumista tiedottaminen
- Tukioppilaat toteuttaneet lukuvuoden teemaa omalta osaltaan mm. uusien oppilaiden huomioon ottamisessa, välituntitoiminnan järjestäminen, ystäväviikon tempaukset, erilaiset kampanjat mm. kouluruokailussa
- 8. luokkien MOK:ssa (monialaiset oppimiskokonaisuudet) teemana terveellinen elämä ja 7. luokilla turvallisuus
- 8. luokkien NouHätä-turvataitokampanja
- Kulttuurikasvatussuunnitelman mukaiset tempaukset mm. Kuvaan liittyvä kulttuuritapahtuma päivä, kulttuuriretket Ouluun, taidetestaajat -reissut, Ahaa teatterin vierailu koululla
- Kerhot: herkkukerho, bändikerho, sählykerho, kielikerho
- Oppilaskunta: välituntiliikunta, erilaiset tempaukset (mm. jäte ja SmokeFree), erilaiset kisailut, musiikkiesitykset ja teemaviikot
- Yhteisöllinen osallistuminen kunnan perunamarkkinoille
- lo-tunneilla kiinnitetty erityistä huomiota ja pidetty ylimääräinen lo-tunti joulukuussa liittyen some-käyttämiseen, seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen, itsensä suojaamiseen jne.
- kännykätön keskiviikko 28.11

Hyvinvointia koulutuksella

- Vapaa sivistystyö / Kansalaisopisto ja Musiikkiopisto – monipuolinen tarjonta
- Lukeva kunta -ohjelman tiimoilta kirjastossa on kokoonnuttu poikkihallinnollisella asiantuntijaryhmällä pohtimaan, kuinka edistää lukutaitoa ja täten luoda tasa-arvoiset edellytykset elämään tyrväväläislapsille ja -nuorille.
- Kulttuurikasvatussuunnitelman päivittäminen on ajankohtaista toiminta-aikana 2019-2020.
- Liikkuva kunta – ohjelma varhaiskasvatuksessa ja opetuspalveluissa





Hyvinvointia ympäristöstä

- Hirvelän leikkipuisto on valmistunut kehittämissuunnitelman mukaan 2.7.2019.
- Linja-autojen päätepysäkkien kehittämissuunnitelmat on hyväksytetty lautakunnassa, ja seuraavaksi on edessä urakan kilpailuttaminen.
- Keväällä 2020 pyritään aloittamaan jokivarren raivaus kaava-alueella kunnan omistamilla mailla.
- Vuonna 2020 aloitetaan myös katuvalaisimien uusiminen led valaisimiin.
- Kunnan katuvalaistusta kehitetään myös ottamalla uudet jouluvalot käyttöön vuonna 2019.
- Koko kuntaa koskeva kevyenliikenteen verkkoselvityksen laatiminen on aloitettu keväällä ja se valmistuu vuoden 2019 aikana.
- Ahintien kohdalle, Tupostien yli, tulee uusi suojatie.
- Hirvelän kohdalle tulee uusi korokkeellinen suojatie.
- Pikkaralantien ja Murrontien risteysjärjestelyt, linja-auto pysäkki ja suojatie menee uusiksi erillisen suunnitelman mukaan.
- Juoksuportaat rakennetaan valmistuvat syksyn 2019 aikana Murtoon



Hyvinvointia ravitsemuksella

- Ruokapalvelujen toimintaa ohjaavat valtakunnalliset ravitsemussuositukset, joita pyritään noudattamaan olemassa olevilla resursseilla. Suositusten toteutumista seurataan mm. sähköisen tuotannonohjausjärjestelmän avulla.
- Iäkkäiden ihmisten aterioiden toteuttamisessa noudetaan ikäihmisten ravitsemussuosituksia.
- Syksyllä 2018 kouluissa aloitettiin kasvisruoan tarjoaminen perinteisen sekaruoan rinnalla. → Kevät lukukaudella 2019 ruokalistalle lisättiin tietoisesti yksi kasvisruokapäivä kouluissa ja päiväkodeissa.
- Ruokapalvelujen ostamat raaka-aineet olivat vuonna 2018 85,5 % kotimaisia.
- Lähiruokaa on tarjolla vähintään yhdellä aterialla päivässä. Leipomotuotteet, kasvikset ja juurekset ovat Pohjois-Pohjanmaan sopimustuottajilta. Perunat ja lähiruokapuuropäivän ryynit ovat Tyrnävältä.
- Keväällä ruokapalvelupäällikkö osallistui August Sahlsten -lukion oppilaiden Hyvinvointipysäkkipäivään. Ruokapalvelupäällikkö kertoi mm. ateriarytmin merkityksestä jaksamiseen ja kouluruokailu suosituksista.



Hyvinvointia vapaa-ajalla

-tavoitteena liikkuva kunta

- Liikunta
 - Mahdollistetaan liikunnan ja kilpaurheilun harrastaminen tuhansille kuntalaisille monipuolisilla liikuntapaikoilla
 - Liikuntaneuvontaa kuntalaisille liikuntasihteerin ja terveyskeskuksen yhteistyönä.
 - Kunnan ja liikuntaseurojen yhteistyössä liikutettiin tyrnäväläisiä yli 20 000 kertaa.
 - Liikuntasihteerin on etsinyt sopivaa liikuntaharrastusta kymmenille kuntalaisille Tyrnävän liikuntatarjonnasta, jossa 3. sektorin toimijoilla on tärkeä tuottajan rooli samoin kuin alan yrittäjillä ja kansalaisopistolla.
 - Hyvinvointiblogit osana hyvinvointiviestintää



Hyvinvointia vapaa-ajalla

- Kirjasto
 - Tyrvään kirjastoissa on toimintavuonna 2018-2019 järjestetty erilaisia tapahtumia, koulutuksia, tarjottu tiloja yhteisöille kokoontumiseen ja juhlimiseen.
 - Juurilla-hanke on tuonut kirjastoa esiin yhteiskunnallisena toimijana ja keskustelun areenana ja lisännyt osallisuutta.
- Kulttuuri
 - Kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisia käyntejä on suuntautunut niin kirjastoihin kuin muihin kulttuurilaitoksiin ja -kohteisiin niin Tyrvävällä, maakunnan keskukseen kuin pääkaupunkiinkin.
 - Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden henkilöstö on työ- ja elinkeinosuunnittelijan ohella ollut hyvinvointitapahtumien pääjärjestäjiä. Yhdessä tekemistä, liikuntaa, keskustelua ja alustuksia eri aiheista sisältäneet kuusi hyvinvointitapahtumaa toimintakaudella 2018-2019 lisäsivät osallisuuden kokemuksia sekä edistivät kulttuuria.
 - Me- taideteos / Anna Matinlauri Myllykirjaston lehtisaliinlahjoitus Suomen kulttuurirahastolta



Hyvinvointia vapaa-ajalla

- Nuoriso
 - Nuorisolain alaisella toiminnalla on toimintavuonna 2018-2019 pyritty tavoittamaan eri elämäntilanteissa olevia nuoria kannustaen, rinnalla kulkien ja tukien. Etsivä nuorisotyö on tavoittanut noin 60 nuorta, jotka ovat tarvinneet ohjausta esimerkiksi yhteiskunnan palveluiden piiriin.
 - Vuodenvaihteessa 2018-2019 sivistys- ja hyvinvointiosaston alaisuuteen siirtyneet Tyrvään paja Verso- starttipaja ovat valmentaneet noin 15 nuorta elämänhallintaan, itsetunnon, omien kykyjen ja oman tulevaisuuden suunnitelman löytämisessä.
 - Perusnuorisotyössä on kohdattu suurin osa noin 2000 nuorisotyön piirissä olevista kuntalaisista.
 - Nuorisotyötä tehdään tapahtumissa, retkillä, nuorisotiloilla sekä kutsuttuna kouluilla sekä nuokkaritoiminnan kautta. Nuorille annetaan vaikuttamisen mahdollisuuksia muun muassa nuorisovaltuuston kautta.

Hyvinvointia sosiaali- ja terveyspalveluissa



- Sosiaali- ja terveysosasto on osallistunut aktiivisesti käynnissä olevaan maakunta- ja soteuudistuksen valmisteluun samalla kehittäen rajapintapalveluja yhteisesti hyvinvointiosaston kanssa. Maakunnallista ja seudullista yhteistyötä on jatkettu aktiivisesti, ja nykyisessä tilanteessa odotetaan hallituksen linjauksia uudistuksen jatkovalmisteluun liittyen.
- I&O -kärkihankkeen kautta on arvioitu ikääntyneiden palveluiden palvelutarjontaa, pohdittu ikääntyneiden kuntalaisten tulevaisuuden tarpeita sekä verkostoiduttu muiden kuntien kanssa.
- Terveyspalvelut on ollut mukana sairaanhoitopiirin alueen yhteistyössä toteutettavassa oikeantasoiset hoitopaikat -projektissa, jossa kehitetään toimintaa siten, että potilaiden siirrot tapahtuvat sähköisesti.
- Kuntalaisten hyvinvointitietoisuuden lisääminen siten, että kuntalaisella on riittävästi tietoa terveellisistä elintavoista ja niihin vaikuttavista tekijöistä ja niiden vaikutuksista siten, että hänen on mahdollista tehdä terveyttä edistäviä valintoja. Toimenpiteinä ovat mm. elintapojen puheeksi otto ja elintapaohjaus terveyspalveluissa, liikuntaneuvonta, järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö ja osallistuminen tapahtumiin. Terveyspalveluissa kuntoutusosaston fysioterapeutti on pitänyt säännöllisesti allasryhmää 1 x viikossa.

Hyvinvointia sosiaali- ja terveyspalveluissa



- Painonhallintaryhmä/elintaparyhmä on kokoontunut useita kertoja vuoden 2018 aikana. Elintapa/painonhallintaryhmän vastuhenkilö tekee tiivistä yhteistyötä Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon yksikön kanssa, joka organisoii koulutuksia ja yhteistyötä elintapaohjaukseen liittyen. Elintapaohjausta toteutetaan terveyspalveluissa asiakkaan vastaanottokäyneillä. Omaishoitajien säännöllisissä tapaamisissa on teemoittain kerrottu terveellisten elämäntapojen ja liikunnan merkityksestä.
- Vastaanoton sairaanhoitaja on käynyt v 2018 aikana sairaanhoitopiirin järjestämässä TULPPA koulutuksessa ja tarkoituksena on käynnistää v 2019 aikana oma TULPPA-ryhmä. TULPPA-ryhmä on tarkoitettu kaikille, jolla on valtimotauti, esimerkiksi sepelvaltimotauti tai aivoverenkiertohäiriö sekä heille, joilla on useita sydän- ja verisuonisairauksien riskitekijöitä.
- SOTE-osasto on ollut mukana järjestämässä liikuta minua – tapahtumaa vuosittain.
- Terveyskeskuksessa syksyllä 2018 järjestettiin infotilaisuus hyvän mielen liikuntakoulusta yhteistyössä sivistys- ja hyvinvointiosaston kanssa. Sote ammattilaiset ehdottivat vastaanottokäyneillä (esim. elintapaohjauskäynneillä) asiakkaita osallistumaan vapaaehtoisten kuntalaisten ylläpitämään liikuntakouluun.

Hyvinvointia sosiaali- ja terveyspalveluissa



- Ikääntyneiden palveluissa vanhustenviikko lokakuussa on tapahtumaviikko. Ikääntyneiden palvelut yhdessä eri yksityisten palveluntuottajien, seurakunnan ja eri järjestöjen kanssa järjestivät yhteisen vanhustenviikon juhlatapahtuman lokakuussa 2018.
- Tyrnävän kunnan perhekeskustoimintamallia on käynnistetty ja perhekeskus tullaan toteuttamaan sähköisenä. Terveyspalveluiden ja sosiaalihuollon yhteistyötä on kehitetty sopimalla käytänteistä, miten perheitä saadaan tarvittaessa tuettua nopeasti.
- Kuntalaisaloitteen pohjalta selvitettiin lastenneuvolatoiminnan järjestäminen Temmeksellä. Lastenneuvolatoiminnan kokeilu Temmeksellä aloitetaan syyskuussa 2019 ja kokeilu arvioidaan joulukuussa 2019. Murron osalta lastenneuvolatoiminnan aloittaminen selvitetään.



Hyvinvointia elinvoimasta

- Yritykset
 - Uusien yritysten määrä on jälleen lähtenyt kasvuun (muutosprosentti 50%:ia, 2016 → 2017)
 - Innovaatioryhmä, joka koostuu tyrnäväläisistä yrittäjistä ja muista kunnan kehittämistä innostuneista henkilöistä, jatkaa toimintaansa.
 - Yhteisölliset tilat yrittäjille ja vertaistoimijoille, omaishoitajille
 - Tiloja kartoitetaan yhteistyössä ympäristöosaston kanssa
- Järjestöt ja yhdistykset
 - Tyrnävällä on useita järjestöjä, jotka edistävät osallisuutta ja tarjoavat kuntalaisille harrastusmahdollisuuksia, elämyksiä, vertaistoimintaa ja itsensä kehittämisen mahdollisuuksia.

Esim:

- Murron kyläyhdistyksen ylläpitämällä frisbeegolfradalla arvioidaan käyvän vuosittain noin 1200 – 2000 henkeä ja maastopyöräradalla useampia satoja henkilöitä.
- Markkuun kyläyhdistys on järjestänyt koulukiinteistöllä lasten ja nuorten kerhotoimintaa Pohjois-Suomen Aluehallintoviraston avustuksella.
- Kyläyhdistyksen toteuttamassa Mahdollisuuksien Markkuu -investointihankkeessa parannetaan harrastus- ja liikuntamahdollisuuksia kunnostamalla ja kehittämällä Markkuun luontopolkua sekä ampumaradan uimapaikkaa ja sen ympäristöä.
- Temmeksen kyläyhdistys remontoi ja rakentaa talkoovoimin yli 100 vuotta vanhan entisen työväensuojeluskuntatalon Väinölän.

Hyvinvointia tehdään Tyrnävällä yhdessä – 2018-2019



- Järjestöt tuottavat hyvinvointia
- Kuntastrategian päivitystyö
- Kunnan henkilöstön hyvinvoinnin edistäminen
- Ruoanjakotilaisuudet yhteistyössä yritysten ja järjestöjen kesken
- Tapahtumat (Perunamarkkinat, Uuden perunan juhlat, Kesäportti, Taiteiden yö, joulukuusikalenteri)





Hyvinvoinnin vahvuudet

- August Sahlsten lukio aloitti toimintansa elokuussa 2018
 - 52 oppilasta (tilanne 08/2019)
- Kuntalaisten alhainen keski-ikä
- Vahva yhteisöllisyys
- Turvallisuus
- Paikallisen lähiruoan ja tuotteiden käyttäminen julkisessa ruokapalvelussa
- Alhainen työttömyys
- Ainutlaatuiset kulttuuriympäristöt
- Toimiva oppilashuolto ja nuorten tukeminen moniammatillisesti
- Tyrnävällä mielenterveyspalveluja tarvitseva asiakas otetaan vastaan heti. Toiminta on organisoitu niin, että jonoja ei tule.



Hyvinvoinnin haasteet

- Pitkät välimatkan kylien välillä ja vähäiset julkisen liikenteen yhteydet
- Ammatillisen oppilaitoksen puuttuminen
- Alhaisempi koulutusaste valtakunnallisesti
- Työttömien työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen kohtaamattomuuden haasteet
- Yhteisöllisten tilojen puute (esim. aloittavat yritykset)

Hyvinvointityön toimenpiteet 2020



- Hyte-ryhmä 4-6 kertaa vuodessa
- Ehkäisevän päihdetyön kehittäminen
- Perhekeskusmalli
- Meijerialueen kehittäminen
- Viestinnän kehittäminen



Hyvinvointitavoitteet 2017-2020

Hyvää elämää Tyrvävällä - jokaiselle

- Osallisuuden lisääminen
- Elinvoiman kasvu
 - Nuorten asema → jokainen löytää polkunsaa
 - Koulutustason nousu
 - Yrityksien määrä
- Kuntalaisten terveyden edistämien
- Ympäristö
 - liikunta- ja virkistyspaikkojen määrän kasvu ja olemassa olevien kehittäminen



Hyvinvointi-indikaattorit

- Koettu fyysinen, psyykkinen ja henkinen terveys eri ikäryhmissä
 - Osallisuustyö
 - Kyselyt
 - Tilaisuudet (hyte-tapahtumiin osallistuvien määrä)
 - Teaviisari -tulokset
- Koulupudokkainen määrä
- Nettomuutto kuntaan
- Yritysten määrä (yhteensä ja uudet)
- Työllisyysaste